

Witboek Taoïsme

Meester Tja
&
de Tao van niet-weten

© 2020 Hans van Dam

Redactie, vormgeving en illustraties: Lucienne van Dam

ISBN: 9789464058109

NUR: 718, Oosterse religies
728, Spiritualiteit
739, Oosterse filosofie

NietWeten.nl

Witboek Taoïsme

Meester Tja

&

de Tao van niet-weten

‘Zeg maar Tja tegen het leven.’ Toespraken en dwaalspreuken van
Meester Tja in de geest van niet-weten en niet-doen
geïnspireerd door de Tao Te Tjing.

Meester Tja en de Tao van niet-weten is deel 3 van de Agnosereeks.

Reacties op het Witboek Taoïsme

‘Een eigenzinnige en eigentijdse benadering van het taoïsme en van de Tao Te Tjing.’

‘Wijze woorden over dwaasheid, machtige teksten over machteloosheid.’

‘Hans van Dam weet als geen ander de tegenstrijdigheden van het menselijk bestaan tot uitdrukking te brengen, wat toch de essentie is van yin-yang.’

‘Prachtig geïllustreerd, met zowat veertig variaties op het yinyangsymbool.’

‘Met hoeveel plezier heb ik de teksten van meester Tja gelezen op de website van het boeddhistisch dagblad! Ik geloof dat ze mij mijn leven lang zullen bijblijven!’

‘Meester Tja is een harde afleermeester die geen blad voor de mond neemt.’

‘Alleen het verhaal van de boer en zijn paard maakt dit boek al de moeite waard.’

‘Begrijpelijke teksten over het onbegrijpelijke.’

‘Als je van niet-weten houdt moet je dit boek lezen en als je van taoïsme houdt moet je dit boek lezen en als je van beide houdt helemaal.’

‘Niet-weten! Niet-doen! Wel lezen!’

‘Meester Tja is nu mijn beste vriend.’

Voorwoord

De Grote Tao als het Grote Tja

De *Tao Te Tjing* is een van de meest vertaalde werken uit het Chinees. Velen hebben er hun tanden en hersenen op stukgebeten en lopen nu rond met een kunstgebit en een koortskop, hoor ze eens ijlen.

De chantraditie zou duizend jaar later heel wat koans in dezelfde geest ophoesten* maar de *Tao Te Tjing* is de grootste raadseltekst van allemaal, een vijfsterrencryptogram, oplossing niet bijgesloten.

* Denk aan de Linji Lu en de Poortloze Poort.

Hoewel er veel niet-weten zit in het taoïsme en veel taoïsme in niet-weten, zijn er ook verschillen. Zo heeft het kosmologische idee van de Tao als een onkenbaar, absoluut, eeuwigdurend, onveranderlijk, vormloos, sturend principe, in een radicaal niet-weten geen tegenhanger.

Ook het idee van Te als de hoogste deugd of de hoogste wijsheid of de hoogste leidraad vindt in een radicaal niet-weten geen weerklank.

Een opvallende overeenkomst tussen het taoïsme en niet-weten is het idee, of liever de praktijk, van niet-doen, dat wil zeggen, doen zonder opzet, spontaan, ongeforceerd, als vanzelf: *wuwei*.

Het niet-doen van een agnost is alleen niet geworteld in de Grote Tao maar in het Grote Tja, *wuzhi*. Het is een natuurlijk uitvloeisel van niet-weten.

Misschien leiden meerdere wegen naar niet-doen, niet-spreken, niet-geloven, niet-denken, niet-willen enzovoort maar bij niet-weten krijg je het allemaal gratis en voor niks. Of je wil of niet.

Niet-weten krijg je ook gratis en voor niks, maar waar? Niet bij mij, ik kan het je niet geven. Niets of niemand kan het je geven, geen enkele traditie, geen enkele leraar, geen enkele praktijk, geen enkel boek, niet dat ik weet. Behalve het leven zelf.

Geven kan je het ook niet noemen. Het leven ontnemt je, soms met engelengeduld en soms met bruut geweld, al je illusies, de een na de ander, jaar in jaar uit zolang de voorraad strekt. Plannetjes, dromen,

idealen, theoretjes, aannames, uitgangspunten, motto's, verwachtingen, begrippen, oordelen, zekerheden – de hele mikmak.

Dat gaat door tot je het leven laat of je denken ziet. Je gedachten doorziet. Geen enkel woord meer op zijn woord gelooft, deze woorden ook niet.

Ineens is het er dan, ineens heb je het of ineens heb je het niet meer of ineens heb je het nooit gehad of hoe zeg je dat, zó niet.

Dus als je wil weten wat je ervoor moet doen of bij wie je moet wezen of wat je moet lezen om tot niet-weten te komen zeg ik: schiet mij maar lek. Wie heeft er oog voor zijn blinde vlek behalve een enkele gek?

We vragen het Meester Tja.

Inhoudsopgave

Kennismaking met Meester Tja

De boer die zijn paard verloor.....	17
Maar het kwam toch nog goed.....	20
Een rare Chinees.....	22
De kleding van Meester Tja.....	23
Het lichaam van Meester Tja.....	24
De lichaamstaal van Meester Tja.....	25
De blinddoek van Meester Tja.....	26
De taijitu achter Meester Tja.....	27
De weegschaal van Meester Tja.....	29
De benen van Meester Tja.....	31
Het zwaard van Meester Tja.....	32
Meester Tja en Vrouwe Justitia.....	33
Niet-symbolen voor de niet-leer van niet-weten.....	35
Waarom Meester Tja zo laconiek is.....	36

Toespraken en dwaalspreuken van Meester Tja

In den blinde kom je thuis.....	41
Taijitu 1.....	42
De wijze houdt het bij niet-weten en niet-doen.....	43
Alleen zuchten geeft verlichting.....	44
Een wijze van spreken zonder wijzen.....	45
De wijze is niet goed, de wijze is niet slecht.....	46
Als een priester zonder mond.....	47
Taijitu 2.....	48
Geen garantie.....	49
Het beste antwoord is een vraag.....	50
Hoe ver vraag je door?.....	51
Van je onwetendheid geen verlichting maken.....	52
Taijitu 3.....	53
De wijze blijft rustig onder zijn onrust.....	54
Waarom je de weg nooit zult vinden of kwijtraken.....	55
Een vrije geest is een lege geest.....	56
Grote gedachten, grote dwaasheid.....	57
Zonder lichaam is leven ondenkbaar.....	58
Het wel en wee van ja en nee.....	60
Taijitu 4.....	61

We denken tot we denken dat we het snappen.....	62
Hou je liever van de domme.....	64
Meester Tja doet alsof.....	65
Vredig mijn onvrede.....	66
De dwijze is volkomen onvolkomen.....	67
Taijitu 5.....	68
Waarom de wijze zich nooit laat kennen.....	69
Een raadsel dat vanzelf oplost.....	70
Grote heersers heersen niet.....	71
Als het Tja van huis is, dansen de denkers op tafel.....	72
Geen enkele richtlijn maakt vrij.....	73
Taijitu 6.....	74
Verzaak de wijsheid.....	75
Wijsheid is van alle markten, maar nooit thuis.....	76
Waarom, dat vraag ik niet.....	77
Onmetelijk het verschil tussen weten en niet-weten.....	78
Een meester van niets.....	79
Allemaal volgen we het Grote Tja.....	80
Waarom de wijze vrijuit kan spreken.....	82
Taijitu 7.....	83
Wie zichzelf in de schaduw stelt werpt geen licht.....	84
Op wijsheid staat geen maat.....	85
Wie nergens op staat valt vrij.....	86
Hoe groot is een idee?.....	87
De weg van het tja leidt overal van weg.....	88
Taijitu 8.....	89
Wie stilte zoekt hoort alles.....	90
De wortel van wijsheid en dwaasheid.....	91
Waarom voor de wijze alles eenvoudig is.....	92
Een goede denker bedenkt zich.....	93
De beste luisteraar ligt op één oor.....	94
Een goede spreker laat het spreken zwijgen.....	95
Taijitu 9.....	96
De paradox van volledige aanvaarding.....	97
Niet-doen vraagt geen blazen.....	98
Zo word je 's werelds schilder.....	99
Ik verloor mijn hemel en mijn hel.....	100
Niet-weten is armoede van geest.....	101
Taijitu 10.....	102
Dwazen zoeken wijsheid, wijzen gaan er voorbij.....	103
Wie tegen het Tja ingaat is er gauw geweest.....	104
Het enige succes is menen te slagen.....	106

Gezegend zijn de doden.....	107
Zonder wapens geen wereld.....	108
Gedoemd zijn de levenden.....	110
Taijitu 11.....	112
De dienaren des levens zijn de dienaren des doods.....	113
Voorbij twijfel en zekerheid.....	114
Een geest zonder meester.....	116
Een eeuwige ontleding.....	118
Verdwijnen voor je sterft.....	119
Thuis is wie de weg niet kent.....	120
Taijitu 12.....	121
De wijze is eenduidig in zijn dubbelheid.....	122
Wie Tja heeft is overal en nergens.....	123
Ook het laatste woord is een begin.....	124
Waarom de wijze niet weigert.....	125
De Grote Vrede zal je leren.....	126
Kleurloos als water en even fris.....	127
Taijitu 13.....	128
Geen poort zonder muur.....	129
De wereld door de vingers zien.....	130
Vraag me niet wanneer.....	131
In een onzeker heden komt de geest tot rust.....	132
Soms ben ik spontaan gemaakt.....	133
Taijitu 14.....	134
Waarom de wijze zijn leven ondermijnt.....	135
Grote geestkracht is geen macht.....	136
Vastgelegde wijsheid is dwaasheid.....	137
Wie zoekt zal vragen vinden.....	138
Het verschil tussen werkelijkheid en illusie.....	139
Waarom de wijze niets loslaat.....	140
Taijitu 15.....	141
Teruggaan is de dynamiek van het Tja.....	142
Het Ja van Tja lijkt Nee.....	144
Brullen om Tao en Te.....	146
Als een grote gedachte zonder strekking.....	147
De geest blijft zich maar bedenken.....	148
Het juk van ja dan nee.....	149
Een wezenloos wezen.....	150
Taijitu 16.....	151
Geen voorkeur voor een leven zonder voorkeur.....	152
De kracht van het Tja, weinigen zijn eraan toe.....	153
Zonder Tja is het geen doen.....	154

Allemands vriend is iedermans nar.....	155
Wie tja heeft ziet veel en doet weinig.....	156
Heb je niets dan heb je het rijk.....	157
Taijitu 17.....	158
Oordelen is onzin, niet oordelen is waanzin.....	159
Het onbekende ben je zelf.....	160
De wijze denkt, maar niet na.....	161
Laat je bij wijze van vatten omvatten.....	162
Groot Wantrouwen.....	163
Een verstand dat niet wérkt.....	164
Taijitu 18.....	165
Een waan tussen bestaan en vergaan.....	166
Niemand die het leven beheerst.....	167
Een lege geest is geestig.....	168
Neem geen voorbeeld aan mij.....	169
Hoe kleine tja Grote Tja werd.....	170
Taijitu 19.....	171
De essentie van het Tja.....	172
Het levenspad is geen snelweg.....	174
Weet je het niet dan weet je het wel.....	175
De openbaring van het grote tja.....	176
Wie nat is kan niet meer nat gaan.....	177
Ik zie het niet, zo zie ik het.....	178
Wortelen zonder grond.....	179
Taijitu 20.....	180
Onafgebroken offer.....	181
Het was geen doen, het is gedaan.....	182
Maar dan komt de borst en de melk vloeit vanzelf.....	183
Wie tja heeft is geen pasgeboren kindje.....	184
Ook de koning loopt op onderdanen.....	186
Leg je neer bij je verzet.....	188
Taijitu 21.....	189
Plaats vergaan.....	190
Wie niet-weet die niet-spreekt.....	191
Thuis in den vreemde.....	192
Een naakt vergaan.....	193
De hokjesgeest en de pleingeest.....	194
Taijitu 22.....	195
Een wijs heden zonder wijsheden.....	196
Een ongedwongen dwingeland.....	197
Waarmee overstijg je het absolute?.....	198
Zeg maar tja.....	199

Zeg maar tja tegen je tja.....	200
Zelfs het loslaten loslaten.....	201
Taijitu 23.....	202
Eenzijdigheid is waarin tegenstrijdigheid gedijt.....	203
De weetnietgeest is zelfontspannend.....	204
Het gat waarin je ziet.....	205
Zonder richting geen verschiet.....	206
Leven als het leven zelf.....	207
Wijsheid is waarin dwaasheid gedijt.....	208
Taijitu 24.....	209
Zalig de mens die niet weet waarheen.....	210
Zalig de mens die niet weet wat is.....	211
Zuchten van begin tot eind.....	212
Grote tradities maken niet vrij.....	214
Uitzicht voor zoekers naar inzicht.....	215
Rollende koppen vergaren geen mos.....	216
Alleen in een geest zonder grenzen.....	217
Taijitu 25.....	218
Je kent je grenzen niet.....	219
Woorden zijn wanen in de wind.....	220
Al smaken ze zoet, ze dorsten naar bloed.....	222
Hoe je je leven bestuurt.....	223
Vergeet het maar (net niet).....	224
Hoe het vrouwelijke het mannelijke overwint.....	226
Taijitu 26.....	228
Een schat zonder waarde.....	229
Waarom het tja zich nooit laat vinden.....	230
Wie zoekt ontkent.....	232
Niets is goed of slecht van zichzelf.....	233
De dwijze heeft niets te bewijzen.....	234
Taijitu 27.....	235
Je moet het niet, je doet het niet.....	236
Al doet het soms nog zeer.....	238
Een zoektocht van duizend jaar.....	240
Een leer begint met hoon en eindigt met hoon.....	242
Halve glazen voor halve dwazen.....	244
Meester Tja bekent.....	246
Wie thuis is in het Tja neemt het niet mee uit.....	247
De wolk van niet-weten.....	248
De weg van de laagste.....	249
Het geheim van geen-geheim.....	250
Taijitu 28.....	252

Een wijze krijger is geen hebbber.....	253
Er is geen geest, behalve in je geest.....	254
Achtentwintig ervaren krijgers.....	256
Woorden zijn virtuele oorden.....	258
Heilig is een woord.....	260
Taijitu 29.....	261
Wie niet op de hoogte is kijkt nergens op neer.....	262
Niet weten gaat voorbij alle wijsheid.....	263
De wijze heeft geen idee en geen idee heeft hem.....	264
De scepter is de koning.....	265
Taijitu 30.....	266
Kun jij denken wat je wilt?.....	267
Wil jij denken wat je denkt?.....	268
Molens moeten malen.....	270
Weg van de weg.....	271
Woord en doodslag.....	272
Tien denkebeelden over de geest.....	273
Eeuwig leeft alleen de hoop op eeuwig leven.....	274
Taijitu 31.....	275
Dwaas is het leven dat stervend bezint.....	276
Zodra de geest ontspant begin je te zweven.....	277
De boog kan niet altijd ontspannen zijn.....	278
Geen enkele weg loopt verder.....	280
Tja is alles herzien doorzien.....	282
Gods water.....	283
Ware vrede kent geen vrede.....	284
Waarom de wijze nergens op rekent.....	286
Hoe je dwaasheid en wijsheid vermijdt.....	288
Taijitu 32.....	290
Een ongebroken breuk.....	291
Ware woorden ontwoorden.....	292
Taijitu 33.....	293
Wie heeft er oog voor zijn blinde vlek?.....	294
Weg van de woorden.....	295
Wie tja zegt is weg.....	296
Weg in eigen huis.....	297
Het woord voorbij alle woorden.....	298
Voor en na.....	300
Taijitu 34.....	301
Zeg maar tja tegen het leven.....	302
De tjatjatja!.....	304
Dwaalgesprek met Meester Tja.....	306

Een nieuw begin.....	312
Taijitu 35.....	313

Taoïsme in oost en west

Het boek van niet-weten en niet-doen.....	317
Een boek met 100 namen.....	318
Weten dat je niet weet is het hoogst.....	320
Meester Nietskunner en Nietmeester Weetniet.....	322
De onbekende geschiedenis van niet-weten.....	324
Socrates: 'Ik weet dat ik niets weet'.....	325
Pyrrho van Elis: 'Ik weet niet of ik niets weet'.....	326
Sengtsan: 'Hou op met praten en denken'.....	327
Taoïsme als cultus.....	328
Taoïsme als filosofie.....	330
Taoïsme als godsdienst.....	332
Taoïsme als weg.....	334
Taoïsme als dwaasheid.....	337
Taoïsme als lege leer.....	340

Bijlage: De Tao Te Tjing volgens Ir. Blok.....	343
---	-----

Kennismaking met Meester Tja

De boer die zijn paard verloor

Er was eens een boer die zo knap was dat hij ondanks zijn nederige komaf het mooiste meisje van het dorp kon huwen.

De buren zeiden: ‘Wat een bof’, de boer zei enkel: ‘Tja.’

Er kwamen geen kinderen en het mooiste meisje van het dorp verliet hem voor een ander. Niemand wilde meer met hem trouwen behalve het lelijkste meisje van het dorp.

De buren zeiden: ‘Wat een pech’, de boer zei enkel: ‘Tja.’

Het lelijkste meisje van het dorp was misschien niet om aan te zien maar ze was vruchtbaar als een zeug en het echtpaar werd gezegend met negen kinderen.

De buren zeiden: ‘Wat een bof’, de boer zei enkel: ‘Tja.’

Acht van de negen kinderen waren meisjes voor wie het werk op de boerderij te zwaar bleek en die bij het uithuwelijken elk een bruidsschat behoefden.

De buren zeiden: ‘Wat een pech’, de boer zei enkel: ‘Tja.’

Gelukkig hadden de dochters gouden keeltjes en van ’s ochtends vroeg tot ’s avonds laat zongen ze het hoogste lied.

De buren zeiden: ‘Wat een bof’, de boer zei enkel: ‘Tja.’

Toen de prins van hen hoorde ontbood hij het achttal aan het hof. Hij genoot zo van hun gezang dat hij ze meteen opnam in zijn harem. Van de dochters werd nooit meer iets vernomen en hun moeder stierf van verdriet.

De buren zeiden: ‘Wat een pech’, de boer zei enkel: ‘Tja.’

Telkens wanneer de dochters voor hem zongen voelde de prins zich schuldig. Om zijn geweten te sussen schonk hij de boer in het geheim zijn mooiste merrie om mee te ploegen en te pronken.

De buren zeiden: ‘Wat een bof’, de boer zei enkel: ‘Tja.’

Dankzij het paard kon de boer meer land bewerken dan vroeger maar op een dag was het dier verdwenen en stond hij er alleen voor met meer werk dan hij aankon.

De buren zeiden: ‘Wat een pech’, de boer zei enkel: ‘Tja.’

Een week later keerde het prinselijke paard hinnikend uit de heuvels terug met aan haar zijde een schitterende wilde hengst.

Later keerde het paard terug met een schitterende wilde hengst aan haar zijde.

De buren zeiden: ‘Wat een bof’, de boer zei enkel: ‘Tja.’

Om het te temmen besteeg zijn zoon het vurige dier maar voor hij goed en wel zat werd hij al afgeworpen en brak daarbij zijn been.

De buren zeiden: ‘Wat een pech’, de boer zei enkel: ‘Tja.’

Kort daarop kwamen officieren van de krijgsmacht langs om alle oudste zonen in te lijven maar vanwege zijn been mocht de jongen thuisblijven.

De buren zeiden: ‘Wat een bof’, de boer zei enkel: ‘Tja.’

Nog geen week later keerden de ronselaars terug en rekruteerden de boer zelf omdat de koning had bepaald dat ieder gezin ten minste één man moest afstaan.

De buren zeiden: ‘Wat een pech’, de boer zei enkel: ‘Tja.’

De boer was handiger met de ploeg dan met de speer maar hij bleek over strategisch inzicht te beschikken en werd algauw gepromoveerd tot krijgsheer.

De buren zeiden: ‘Wat een bof’, de boer zei enkel: ‘Tja.’

Terwijl hij zijn troepen leidde werd de boer door een vijandelijke pijl in zijn keel getroffen en liet rochelend het leven.

De buren zeiden: ‘Wat een pech’, de zoon zei enkel: ‘Tja.’

De dorpelingen hadden medelijden met de jongen, die daardoor, hoewel hij lang niet zo knap was als zijn vader, ieder meisje kon krijgen dat hij wilde.

De buren zeiden: ‘Wat een bof’, de zoon zei enkel: ‘Tja.’

Hij legde het aan met de mooiste boerendochters, maar hoe gewillig ze ook waren, hij voelde niets. Zo kwam hij erachter dat hij niet op vrouwen viel.

De buren zeiden: ‘Wat een pech’, de zoon zei enkel: ‘Tja.’

Omdat mensen in oorlogstijd behoefte hebben aan geestelijke leiding vatte de koning het plan op om in de regio een klooster te stichten dat vredesgezinde mannen uit alle windstreken zou aantrekken.

De buren zeiden: ‘Wat een bof’, de zoon zei enkel: ‘Tja.’

Vanwege de centrale ligging en de eigen bron was zijn boerderij bijzonder geschikt voor het nieuwe klooster en het land werd met alles erop en eraan onteigend.

De buren zeiden: ‘Wat een pech’, de zoon zei enkel: ‘Tja.’

Om aan de kost te komen werkte de jongen mee aan de bouw van de abdij. Hij kon het zo goed vinden met de abt dat deze hem verzocht in te treden, waaraan hij graag gehoor gaf.

De burens zeiden: ‘Wat een bof’, de broeder enkel: ‘Tja.’

Het was in dit klooster dat de monnik faam verwierf vanwege zijn rust en eenvoud, en het was hier dat hij de naam kreeg waaronder wij hem nu nog kennen:

Meester Tja.

Maar het kwam toch nog goed

Bovenstaand verhaal is gebaseerd op het Chinese verhaal *Hoe Sai Weng zijn paard verloor*.

Het oorspronkelijke verhaal is een stuk korter. Het begint ermee dat de boer, Sai Weng, zijn paard verliest (pech), waarna het dier terugkeert in het gezelschap van twee wilde paarden (geluk), waarop de zoon tijdens het temmen van het paard valt en zijn been breekt (pech), waardoor hij aan de dienstplicht ontsnapt (geluk).

Aan deze viervoudige wending van het lot, die de boer ondergaat zonder zijn evenwicht te verliezen, heb ik zestien getijden toegevoegd, de helft ervoor, de helft erna, waarmee het totaal op twintig komt.

Om het mezelf makkelijk te maken heb ik het verhaal verplaatst van het oude China naar een denkbeeldige plek zonder anapismen in een denkbeeldige tijd zonder anachronismen.

De lotgevallen van Sai Weng zijn in China spreekwoordelijk geworden. Heb je pech dan zeg je 塞翁失馬 (sài wēng shī mǎ): ‘De oude man verloor zijn paard.’ Wil je iemand een hart onder de riem steken, dan voeg je eraan toe: 焉知非福 (yān zhī fēi fú): ‘Maar het kwam toch nog goed.’

De herkomst van *Hoe Sai Weng zijn paard verloor* is onzeker maar het is een populair verhaaltje dat talloze malen verteld en in vele talen vertaald is.

De manier waarop de boer uiting geeft aan zijn gelatenheid varieert van versie tot versie. Zelf had ik de boer en zijn zoon liever ‘och’ laten zeggen, dat past beter bij ‘bof’, vind ik:

De burens zeiden: ‘Wat een bof’, de zoon zei enkel: ‘Och.’

Ik heb Meester Tja voorgesteld zijn naam te veranderen in Meester Och maar daar voelde hij niets voor.

‘Als u overal Tja tegen zegt,’ vroeg ik, ‘waarom dan niet tegen een nieuwe naam?’

‘Tja staat tussen ja en nee’ antwoordde Meester Tja, ‘maar och hangt tussen ach en wee’.

Tja, geen speld tussen te krijgen.

Een rare Chinees

Voorplat van het Witboek Taoïsme – Meester Tja en de Tao van Niet-Weten.

Het personage op het voorplat van het *Witboek Taoïsme – Meester Tja en de Tao van niet-weten*, heet, hoe kan het anders, Meester Tja. Ondanks zijn Hollandse naam ziet hij eruit als een Chinees en ook dat is geen toeval.

De woorden van Meester Tja, waarvan dit boek overstroomt, zijn geïnspireerd door een klassieker uit de wereldliteratuur, de Tao Te Tjing, ook wel de Daodejing of de Laozi geheten. De Tao Te Tjing is het oerboek van het taoïsme en werd eeuwen voor onze jaartelling geschreven in China door een Chinees in het Chinees.

Ware woorden zijn niet mooi, heet het in dat boek, en inderdaad, fraai is anders. Ook de woorden van Meester Tja zijn niet mooi, vindt hij zelf.

Wat niet bewijst dat ze waar zijn, voegt hij er eerlijk aan toe, want Meester Tja zegt altijd waar het op staat.

De kleding van Meester Tja

Laten we er geen doekjes om winden, Meester Tja weet het allemaal niet meer. Eerlijk gezegd heeft hij het nooit geweten en wilde hij dat nooit weten.

Nu wel, eindelijk, en daarin heeft hij tot zijn verbijstering meer verlichting gevonden dan in alle wijsheid bij elkaar. Zijn geest is leger, zijn leven eenvoudiger, zijn gemoed luchtiger.

Wie niet weet staat in zijn hemd maar de kleding die de gemoedstoestand van Meester Tja naar zijn eigen oordeel het beste uitdrukt is het adamskostuum. Om het met Hans Christian Andersen te zeggen: de keizer heeft geen kleren.

De keizer heeft ook geen rijk, zelfs niet in zijn geest, maar dat kan je in de afbeelding niet zien, daarvoor zou je röntgenogen moeten hebben. Of je zou zijn schedel moeten lichten, wat niet kan omdat Meester Tja een hoedje op heeft.

Een keizer zonder rijk is een keizer van niks.

Een keizer zonder kleren is een keizer van niks.

Een keizer zonder kennis is een keizer van niks.

Een keizer zonder rijk, kleren of kennis is drie keer niks, maar om hem nou steeds de Keizer van Drie Keer Niks of de Keizer van Niks of Keizer Niks te noemen is ook zo onaardig.

Gun die man z'n titel, al is het met een knipoog – Meester Tja.

Het lichaam van Meester Tja

Lichamelijk is Meester Tja een beetje een schlemiel. Geen toonbeeld van bovenmenselijke kracht en viriliteit à la Michelangelo maar een toonbeeld van kwetsbaarheid en innerlijke kleinheid zoals wijzelf, al komen we daar niet graag voor uit.

Niets aan Meester Tja is echt uitgesproken. Hij is van alles wat, nu eens dit, dan weer dat, je weet maar nooit.

Zo is zijn geslacht onbepaald, een beetje mannelijk, een beetje vrouwelijk, hermafrodiet, asexueel misschien, vlees noch vis, poep noch pis – nietszeggend.

Niets zeggen is des Meesters metier en dit is één manier om dat uit te beelden, al bevindt het spraakorgaan waarvoor het geslachtsorgaan als pars pro toto fungeert zich wat hoger in het lichaam, in de keel en in het brein om precies te zijn, waar het zich onophoudelijk roert en niet slechts bij vlagen.

De lichaamstaal van Meester Tja

Meester Tja kan kletsen als een kous maar het meest sprekende aan hem is toch zijn lichaamstaal.

Zo haalt hij vaak zijn schouders op om aan te geven dat hij het ook niet weet. Of hij draait zijn onderarmen uit om te laten zien dat hij met lege handen staat. Of hij schiet in de lach omdat iets te gek voor woorden en gebaren is, en wat is dat nou niet.

Ja, ik bedoel nee, Meester Tja heeft geen idee. Of hij heeft te veel ideeën waaruit hij niet kan kiezen, wat op hetzelfde neerkomt.

Sinds hij dat in het snotje heeft zegt hij maar wat en doet hij maar wat. Net als daarvoor maar nu heeft hij het door en heeft hij er vrede mee.

Onder ogen zien dat je maar wat zegt en daar vrede mee hebben heet niet-weten.

Onder ogen zien dat je maar wat doet en daar vrede mee hebben heet niet-doen.

Niet-weten en niet-doen zijn de pijlers van het taoïsme, het hart en de nieren van Meester Tja.

De blinddoek van Meester Tja

Om zijn weteloosheid uit te drukken heeft Meester Tja een blinddoek voor. Die blinddoek geeft aan dat niet-weten geen vermogen is maar onvermogen. Geen kracht maar zwakte. Geen wijsheid maar dwaasheid. Geen winst maar verlies.

Meester Tja is niet verlicht, hij is verduisterd. Niet het licht heeft hij gezien maar de duisternis die ons thuis is.

Om aan te geven dat Meester Tja heel goed ziet wat hij niet ziet, schijnen zijn ogen door de blinddoek heen. Wie heeft er oog voor zijn blinde vlek? Ik, zei de gek, Meester Tja.

De taijitu achter Meester Tja

Achter Meester Tja zie je een *taijitu*, een yinyangteken. In het taoïsme staat de taijitu voor de twee oerkrachten die voortkomen uit de ene Tao.

Die krachten zijn het vrouwelijke, yin, en het mannelijke, yang – aarde en hemel, donker en licht, zwart en wit, koud en warm, water en vuur, maan en zon, passief en actief, haat en liefde, kwaad en goed, stilte en beweging.

Yin en yang zijn volgens het taoïsme geen statische entiteiten maar dynamische krachten die elkaar aanvullen, in evenwicht brengen en tegenwicht bieden.

De stippen in de taijitu geven aan dat het mannelijke is vervat in het vrouwelijke en het vrouwelijke in het mannelijke, haat in liefde en liefde in haat, kwaad in goed en goed in kwaad, stilte in beweging en beweging in stilte – ieder uiterste in zijn tegendeel.

Bij Meester Tja staat de taijitu niet voor tegenstrijdige krachten in de stof maar voor tegenstrijdige gedachten in de geest; voor het denken in termen van dualiteiten als zwart versus blank, goed versus kwaad, rechts versus links, hoog versus laag, hard versus zacht, wijs versus

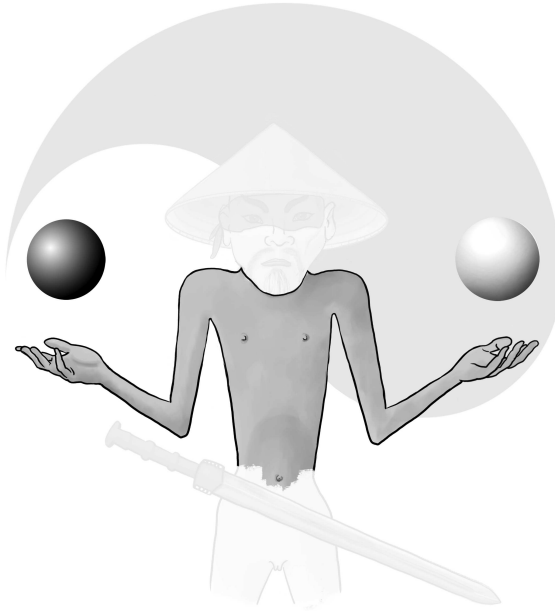
dwaas, absoluut versus relatief, stof versus geest en noem maar op.
Innerlijke tegenspraken die innerlijke spanningen veroorzaken waarin
de denker net zolang gevangen blijft tot hij er niet meer in gelooft.

Vanaf dat moment dartelt hij overal tussendoor.

Vanaf dat moment rijmt hij met het ongerijmde.

Vanaf dat moment leeft hij in de paradox.

De weegschaal van Meester Tja

Om de suggestie van een weegschaal te wekken bevinden de open handen van Meester Tja zich pal onder de stippen van de taijitu.

De zwarte stip staat voor nee, de witte voor ja. Een zwarte stip op een witte achtergrond staat voor het nee in het ja, een witte stip op een zwarte achtergrond voor het ja in het nee.

Meester Tja zegt tja tegen het leven. Hij zegt geen ja, hij zegt geen nee, hij hakt er niet op in, hij gaat er niet in mee.

Zo'n tweetal, ja óf nee, heet met een mooi woord een dilemma – een tweestelling. Meester Tja heeft nooit moeite met dilemma's, hij staat als een evenaar tussen de twee polen.

Het tja gaat vooraf aan het nee en het ja. Het gaat eraan voorbij. Het duikt eronderdoor. Het stijgt erbovenuit.

Meester Tja zegt geen nee tegen het leven, hij zegt geen ja, hij zegt geen nee én ja, hij zegt geen nee noch ja.

Zo'n viertal heet met een mooi woord een tetralemma – een vierstelling. Meester Tja heeft nooit moeite met tetralemma's, hij staat als een paal tussen de vier polen.

Acht polen, zestien polen, tweeëndertig polen – moeiteloos houdt hij het midden, zelfs op de polen. Nooit laat hij zich meer vangen, nergens pint hij zich nog op vast.

De benen van Meester Tja

Het tja maakt volmaakt evenwichtig, wie tja heeft is steeds in balans.

Geloof je dat? Zak in je kat, ik zeg maar wat. Balans tegenover onbalans is gewoon de volgende dualiteit. Een innerlijke tegenspraak die innerlijke spanning veroorzaakt waarin de denker net zolang gevangen blijft tot hij er niet meer in gelooft.

In werkelijkheid raakt Meester Tja steeds uit balans, net als jij, net als ik, als een knie die telkens knikt, als een enkel die verzwikt, het gaat maar door totdat je stikt – zo is het leven. Alleen de doden zijn onverstoorbaar maar daarom rusten ze nog niet in vrede.

Wel keert Meester Tja als een vleesgeworden tuimelaar telkens terug naar zijn uitgangspositie. En snel ook, vergeleken met vroeger toen hij alleen maar ja of nee kon zeggen en zich daar net als de meesten van ons keurig aan hield:

Een man een man
Een woord een woord
Voorspelbaar als
Een eiken poort

Die piept en kraakt
Maar nimmer zwicht
En ofwel open is
Of dicht

Meester Tja – naar willekeur zegt hij ja, nee of tja. In dezelfde adem zegt hij tja tegen zijn ja, nee of tja.

Het is dus niet zo dat hij nooit meer iets bevestigt of ontkent, nooit meer iets aangaat of afwijst. Neutraliteit staat bij hem niet hoger in het vaandel dan aanvaarding of afwijzing. Hij hééft niet eens een vaandel.

Het tja is zijn standbeen, het ja dan nee zijn speelbeen. Zonder het laatste groei je krom, zonder het eerste val je om.

Het zwaard van Meester Tja

Meester Tja heeft een zwaard zo lang als de baard van een wijze. Daarmee snijdt hij alle gedachten af bij de wortel, zoals het in chan heet.

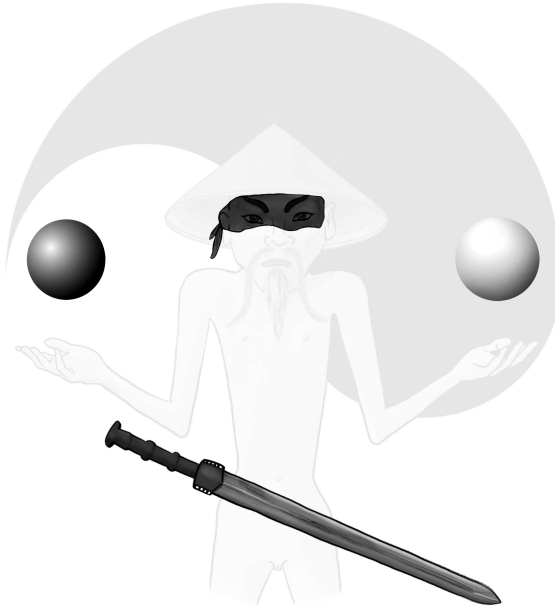
Chan, dat is het oude Chinese zenboeddhisme, de voorloper van het Japanse zen, toen het nog nieuw en fris was. Een minimalistisch mengelmoesje van taoïsme en boeddhisme dat volledige vrijheid van geest nastreeft.

Zijn zwaard is zo belangrijk voor hem dat Meester Tja het een naam gegeven heeft. Niet Cycloidant (reuzendoder), niet Trenslijn (doorsnijder), niet Helmscaert (helmsplijter), niet Excalibur (hardkliever) maar gewoon Tja.

Om zijn zwaard te hanteren hoeft Meester Tja het niet eens te trekken. Hij hoeft alleen maar de naam van het zwaard uit te spreken, die gelijk is aan de naam van de meester.

De meester is het zwaard, eensgezind snijden ze alle gedachten af, ook die over de meester en zijn zwaard.

Meester Tja en Vrouwe Justitia

Blinddoek, balans en zwaard, aan wie doen deze drie attributen denken? Inderdaad, aan Vrouwe Justitia.

Volgens Vrouwe Wikipedia is Vrouwe Justitia een Romeinse God, de verpersoonlijking van het recht. De weegschaal staat voor een zorgvuldige afweging van de feiten, de blinddoek voor een eerlijk oordeel zonder aanzien des persoons, het zwaard voor het vonnis. Dezelfde attributen, andere betekenis.

Meester Tja is een kameleon die iedere gedaante kan aannemen: mannelijk, vrouwelijk, onzijdig, menselijk, dierlijk, buitenaards, zwart, blank, geel, rood, noem maar op.

Ik had hem daarom ook, bijvoorbeeld, een Grieks uiterlijk kunnen geven ter herinnering aan de bakermat van het westerse scepticisme. Dan had ik me moeten laten inspireren door Pyrrho van Elis of Socrates van Athene in plaats van de Tao Te Tjing. Dan had Meester Tja nu Meester Weetnix of Meester Doenix of Meester Agnosis geheten.

Ik had me ook kunnen laten inspireren door Ongelovige Thomas of Prediker of Job. Dan had Meester Tja nu Meester Merde of Meester Minder of Meester Nebbisj geheten.

Dan hadden zijn toespraken en dwaalspreuken een heel andere vorm gekregen, maar geen andere inhoud want inhoud hebben ze niet en nooit gehad.

In haar Romeinse gedaante, geïnspireerd door de scepticus Sextus Empiricus, zou Meester Tja Vrouwe Voorbehoud hebben geheten, die nooit definitieve uitspraken doet en haar oordeel eeuwig opschort. *Epoche* (ἐποχή, epokhē) heet dat in het Grieks.

Meester Tja zegt liever tja.

Niet-symbolen voor de niet-leer van niet-weten

De niet-vorm van de niet-meester.

Je begrijpt, het is niet mijn bedoeling Meester Tja definitief vorm te geven – juist niet.

Het is niet mijn bedoeling meester Tja een definitieve naam te geven – juist niet.

Want het is niet mijn bedoeling een nieuwe leer te presenteren – juist niet.

Meester Tja staat niet-symbool voor de niet-leer van niet-doen en niet-weten.

Niet vergeten!

Waarom Meester Tja zo laconiek is

Je bent nog maar net begonnen aan dit Witboek Taoïsme of je weet al hoe Meester Tja aan die rare naam komt en waarom hij er zo raar uitziet.

Wat je nog niet weet is waarom hij zo raar praat. Dat ga ik je nu uitleggen. Daarna geef ik graag het woord aan Meester Tja, misschien heeft hij er nog wat aan.

Er was eens een antiek Chinees boek met de titel Tao Te Tjing. Het stond bekend als het oudste werk van de taoïstische canon, al hoorden de meesten er terecht of ten onrechte niet meer in dan in het geratel van espenbladeren of het geraaskal van dronken orakels.

Wie de moeite nam om het zelf te lezen ontdekte dat het uit filosofische bespiegelingen en puntige spreuken bestond die je aan het denken zetten, aan het hoofd doen krabben, vertwijfeld de handen ten hemel doen heffen alsof de wijsheid daar wel te vinden is.

Om die tekst van slechts 5000 Chinese karakters een beetje toegankelijker te maken werd hij door latere generaties zo te zien willekeurig in 81 hoofdstukjes gesplitst en over twee boekjes verdeeld. Het tweede boekje, de Tao Tjing, ging volgens hen over de Weg en het eerste, de Te Tjing, over de Deugd, al gaan ze allebei over allebei.

Omdat de Weg door het nageslacht belangrijker werd geacht dan de Deugd of om wat voor reden dan ook of zonder reden of bij vergissing, draaide het de volgorde van de boekjes om. Sindsdien gaat de Tao Tjing vooraf aan de Te Tjing en heet het boek als geheel de Tao Te Tjing.

Een raar verhaal over een raar boekje – het lijkt wel een sprookje, laten we zeggen Zwartwitje, maar het is geen sprookje, het bestaat echt.

Volgens fans is het zelfs een van de meest vertaalde boekjes ooit. Daar kan ik me iets bij voorstellen want de Tao Te Tjing is net als de I Tjing zo obscuur dat iedere vertaler en elke liefhebber er vooral zichzelf in ziet, en wie wil dat nou niet. Spiegeltje spiegeltje aan de wand, wie is de slimste van het land.

De Tao Te Tjing is de steen der wijzen die je eigen gedachten legitimeert, en de legitimatie van de verstening van je eigen gedachten,

de verstandbeelding van je eigen geest – twee koppen in één klap, balkte de ezel.

Nu is Meester Tja geen vertaler of liefhebber van de Tao Te Tjing, maar zijn monologen zijn wel ontstaan in dialoog met de Tao Te Tjing. Al is hij niemands leerling en mag hij zeggen wat hij wil, hij moet het origineel volgen, niet alleen inhoudelijk maar ook qua stijl en volgorde, anders raakt het verband zoek.

Vandaar dat Meester Tja soms een beetje raar praat. Gelukkig went het snel en voor je het weet klink je net als Meester Tja, ik tenminste wel.

